

НАУКОВІ СТАТТІ

Економічна теорія та історія

УДК 330.5

doi: 10.12958/1817-3772-2019-3(57)-4-9

Г. В. Разумова,

кандидат економічних наук,

ORCID 0000-0003-4432-4050,

*ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури», м. Дніпро*

КОМПЛЕМЕНТАРНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Національна економіка є складною, багатоаспектною системою, тому її розвиток слід розглядати як розвиток економічної системи. При цьому складність економічних систем та швидкоплинність економічних процесів потребують постійного вивчення, аналізу, перегляду та розширення теоретичних підходів і концепцій дослідників, а також дослідження закономірностей розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впродовж багатьох сторіч ідеї про розвиток формувалися в науковому світогляді, її виникнення належить Геракліту, що розкрито у його діалектиці. Дослідженню феномену розвитку та його типів присвячено наукові праці багатьох українських та закордонних вчених, таких як: В. Геєць, А. Гриценко, І. Землякова, О. Кондратюк, Ю. Кулинич, Л. Крючко, В. Павленко, А. Сен, Н. Стахов, С. Халатур, Т. Шульц та інші.

Аналіз різних підходів до вивчення розвитку, його класифікації та типології засвідчили, що немає загальноприйнятого підходу до цих питань. Саме тому наше дослідження присвячено вирішенню наукової проблеми обґрунтування теоретичних положень щодо вивчення розвитку національної економіки та його типів.

Метою роботи є розробка комплементарного підходу, який передбачає вивчення розвитку з використанням методу типології та доповненням його методом класифікації.

Виклад основного матеріалу. Проведений аналіз показав, що поширеним є визначення розвитку як процесу, в результаті якого відбувається зміна якості чого-небудь або перехід від одного якісного стану до іншого, вищого [1].

Кембриджський словник трактує розвиток (development) як процес, в якому хтось або щось росте чи змінюється та стає більш прогресивним [2].

Людиноцентричність сучасних підходів до визначення розвитку розкривається у підході індійського економіста Амартія Сена та американського економіста, лауреата Нобелівської премії з економіки Теодора Шульца. А. Сен визначає розвиток як процес розширення реальних прав і свобод, якими

користуються члени суспільства [3]. Т. Шульц розглядав розвиток не тільки як підвищення темпів економічного зростання, а й інвестиції в людський капітал, ліквідацію бідності [4].

Проведене дослідження продемонструвало, що науковці, словники та інші джерела інформації пропонують різні види розвитку та їх поєднання:

– економічний розвиток – це процес підвищення рівня життя і добробуту населення країн, що розвиваються, за рахунок підвищення доходу на душу населення. Зазвичай це досягається збільшенням індустріалізації по відношенню до аграрного сектору. У свою чергу економічне зростання, як правило, розглядається як зростання реального рівня чистого національного продукту [5, с. 144-145];

– соціальний розвиток полягає в підвищенні добробуту кожної людини в суспільстві з метою розкриття нею свого потенціалу. Успіх суспільства пов'язаний з добробутом кожного громадянина [6];

– інноваційний розвиток – зміни, які спрямовані на оновлення та якісне зростання ефективності процесів або продукції, що супроводжується переходом на новий рівень системної організації. Основними підходами до вивчення є: предметно-технологічний (інноваційний розвиток – кінцевий результат наукової чи науково-технічної діяльності) та функціональний (інноваційний розвиток, пов'язаний із функціями створення, впровадження, поширення нововведень та реалізації інноваційних проєктів) [7];

– екологічний розвиток – це такий розвиток, який враховує екологічні обмеження для даного історичного моменту, його направлено на збереження природних та антропогенних умов і ресурсів життя [8];

– гуманітарний розвиток – це модель розвитку, що орієнтована на максимальне розкриття потенціалу кожної людини і соціуму в цілому через створення гідних умов для самореалізації – інтелектуальної, культурної, творчої [9];

– політичний розвиток – об'єктивні зміни у політичному житті та характеристиках політичного процесу;

– та інші.

При цьому, досить поширеною є практика використання не окремих видів розвитку, а їх поєднання.

Так, В. Павленко вводить таке поняття, як «збалансований розвиток», зміст якого визначає як незворотність регулятивних заходів щодо досягнення спрямованості змін у соціально-економічній системі за рахунок закономірно визначених пропорцій кількісного та якісного відтворення соціальної, економічної, екологічної підсистем, а також їх регіональних складових [10].

Тлумачний словник «Macmillan Dictionary of Modern Economics» визначає категорію «сталій розвиток» як максимізацію чистих вигод економічного розвитку при умові збереження природних ресурсів [5, с. 481].

Аналогічне по суті визначення дає філософський енциклопедичний словник у тлумаченні стійкого розвитку «як системи уявлень та соціально-філософських ідей про умови і спрямованість суспільного розвитку, за якого уможливується досягнення гармонізації й узгодженості основоположних чинників соціоприродної еволюції людини, суспільства і природи. Поняття «стійкості» тлумачиться як спроможність подолати дисбаланс соціальної динаміки, запобігти кричущим диспропорціям і дисфункціям, що за сучасних умов загрожують підвалинам існування людства» [11].

Дослідження ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» розкриває сутність реконструктивного типу економічного розвитку, який науковці під керівництвом А. Гриценка розглядають як соціально спрямований, націлений на забезпечення соціальної рівноважності та справедливості. Реконструктивний економічний розвиток націлений, крім того, на корінну перебудову структури економіки, що реалізує сутнісні особливості та переваги України (її самість) в усіх аспектах (географічному, геополітичному, природному, господарському, історичному, ментальному, поведінковому і т.ін.) в тій мірі, в якій вони впливають на економічний розвиток [12]. А. Гриченко визначає, що «реконструктивний розвиток – це поєднання інтровертного, інклюзивного та інноваційного розвитку, спрямованого на вирішення внутрішніх проблем країни для забезпечення добробуту громадян шляхом корінної перебудови структури економіки та розгортання її внутрішніх потенцій у рефлексивній взаємодії із зовнішнім середовищем» [13].

Поширеним є поєднання соціального та економічного розвитку як в наукових джерелах, так і в законодавстві. Так, С. Халатур та І. Землякова зазначають, що соціально-економічний розвиток – це процес безупинної зміни матеріального базису виробництва, а також усієї сукупності різноманітних відносин між економічними суб'єктами та соціальними групами населення [14].

Проведений аналіз наукових праць таких вчених, як Н. Стахова [15], О. Кондратюк [16], Ю. Ку-

лична [17], Л. Крючко [18] та інших, дозволяє виділити екстенсивний, інтенсивний, детенсивний та інноваційно-орієнтований розвиток.

Екстенсивний розвиток (розширення) – це спосіб економічного зростання, досягнення основних цілей шляхом кількісної зміни виробничих чинників (додаткових матеріальних і людських ресурсів) на основі існуючого науково-технічного рівня.

Інтенсивний розвиток (посилення) – це спосіб економічного зростання, що передбачає використання передових науково-технічних досягнень для підвищення продуктивності та результативності соціально-економічної системи й поліпшення організації виробництва.

Наступним є детенсивний розвиток, при якому для виробництва одиниці додаткової продукції необхідно збільшення обсягів ресурсів більш як на одиницю. При такому розвитку відбувається погіршення технічного та технологічного рівнів виробництва, національна економічна система загалом деградує через нераціональне використання ресурсів.

Слід зазначити, що екстенсивний, інтенсивний та детенсивний розвиток у чистому вигляді майже не зустрічаються на практиці, вони, як правило, поєднуються, але при цьому один із них є переважаючим.

На сучасному етапі розвитку більшість країн змушена обрати прийнятний для себе шлях розвитку, який здатен був би забезпечувати конкурентоспроможність як на мікро-, так і на макрорівні, та орієнтувати економіку на довгострокове зростання.

Так, технологічні досягнення та розвиток інноваційного середовища призвели до появи інноваційно-орієнтованого розвитку, головною ознакою якого є створення конкурентних переваг за рахунок:

- використання принципово нових прогресивних технологій;
- випуску високотехнологічної продукції;
- використання прогресивних організаційних та управлінських рішень;
- створення технопарків, технополісів, запровадження політики ресурсозбереження, інтелектуалізації виробничої діяльності та сервізації економіки тощо.

Інноваційно-орієнтований розвиток дедалі більше стає тим фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку. В країнах, що належать до інноваційних лідерів, спостерігається висока концентрація найбільш рентабельних видів бізнесу, переважно високотехнологічна структура національного виробництва, винесення за межі власної країни промислово-технологічного циклу виробництва, які є екологосумними, ресурсосумними тощо, зосередження найбільших фінансових потоків [18].

У науковому проекті ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» під керівництвом А. Гриценка зазначаються інтровертний (спрямований на вирішення внутрішніх проблем країни як особливого соціоекономічного утворення) та інклю-

живний розвиток (забезпечує включеність у зовнішнє середовище для вирішення внутрішніх завдань країни) [12].

Крім розглянутих вище, розвиток можна розподіляти на [19]:

– відмежований розвиток – це розвиток, що ґрунтується на динаміці внутрішнього ринку та спи-рається на приватне підприємництво, приватні ін-вестиції, споживання домашніх господарств;

– асоційований – орієнтований на експорт роз-виток, за яким національна економіка отримує ім-пульс розвитку за рахунок інтеграції в міжнародний поділ праці;

– асоціативно-дисоціативний розвиток – це ро-звиток, що починається з підйому експортного сек-тору;

– дисоціуючий державно-капіталістичний роз-виток – це розвиток, за яким держава направляє значні ресурси в інвестиції та попит;

– дисоціуючий державно-соціалістичний роз-виток – розвиток, що пов'язаний з країнами, які мали статус периферійних в традиційній економіці. Еко-номіки цих країн були відокремлені від репродук-тивного процесу світової капіталістичної системи. Держава максимізувала свої функції як господарю-ючого суб'єкта та не враховувала ринково орієнто-ваних інвестиційних оцінок і прибуткових рішень по використанню обмежених ресурсів;

– запізнілий (відкладений) розвиток – це розви-ток, що передбачає перехід від периферійних еконо-мік до розряду індустріальних країн.

Вивчення різних видів розвитку дозволило ви-значити основну класифікаційну ознаку, яка є пер-шочерговою по відношенню до цього поняття з точки зору методології побудови його оцінки. На нашу думку такою ознакою є агрегованість.

Одним з перших, хто почав використовувати спеціальну дослідну методику агрегування, став З. Хельвіг. Техніка агрегування ґрунтується на ви-користанні певної моделі системи, яка визначає, що повинно ввійти до складу системи та моделі її структури з точки зору дослідника.

Вибір такої ознаки для класифікації передбачає виділення видів розвитку за агрегованістю оцінки, згідно з якою можна виділити розвиток окремої сфери, розвиток регіону, розвиток галузі та розвиток національної економіки. Будь-які інші види роз-витку (економічний, соціальний, екологічний, інно-ваційний, політичний та інші) мають розглядатися вже по відношенню до конкретного об'єкту як кон-кретизований підвид розвитку в межах виокремле-них вище видів (наприклад, економічний розвиток сфери освіти, економічний розвиток галузі, еконо-мічний розвиток регіону, економічний розвиток на-ціональної економіки тощо).

Підвиди розвитку можуть виділятися залежно від мети дослідника щодо вивчення певного аспекту функціонування окремої сфери соціально-економіч-ної системи, галузі, регіону чи національної еконо-

міки в цілому. Тому вичерпну класифікацію в да-ному разі сформувати неможливо.

Водночас, цікаво визначитись з типами роз-витку національної економіки як соціально-еконо-мічної системи.

На наш погляд, доцільно виокремити наступні критерії типології:

– характер змін (розвиток у вигляді прискорення чи вповільнення темпів змін за ключовими показниками);

– еластичність до впливу (еластичний та не-еластичний до регуляторного впливу розвиток);

– складність об'єкту (загальний та частковий розвиток).

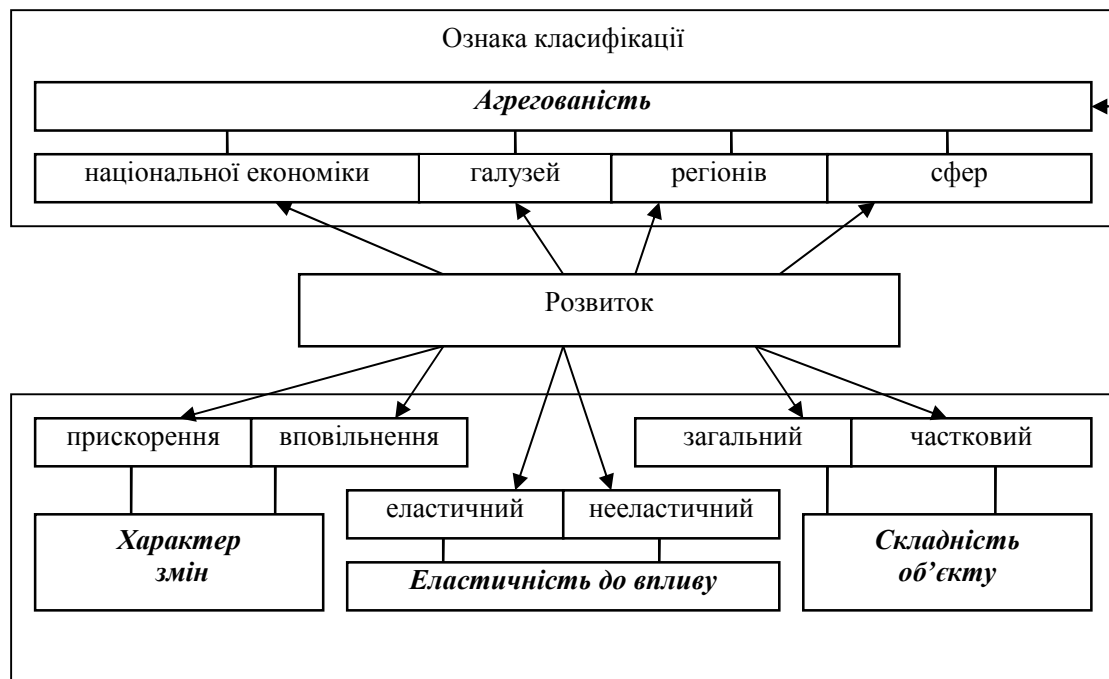
При цьому, на нашу думку, доцільним є одно-часне застосування критеріїв типології та ознаки класифікації, тобто варто приділити увагу побудові типологічної структуризації розвитку. Це стає мож-ливим лише за умови використання комплементар-ного підходу, який у нашому дослідженні передба-чає вивчення розвитку з використанням методу ти-пології та доповненням його методом класифікації (див. рисунок).

У цьому контексті комплементарність у здійс-ненні нашого дослідження передбачає використання для опису та структурування розвитку поєднання його типів для окремого виду, які в сукупності дава-тимуть найбільш повну якісну його характеристику. Тобто в результаті проведення дослідження ми отримуємо інформацію не про абстрактні властиво-сті розвитку, а про конкретні властивості розвитку національної економіки за сферами згідно її дослід-ницької структуризації.

Таким чином, представлений комплементар-ний підхід до вивчення розвитку дозволяє розгля-дати розвиток національної економіки з декомпо-нуванням за її найважливішими сферами та розподі-ляти їх відповідно прискоренню чи вповільненню розвитку, а також дає змогу встановити, наскільки розвиток в окремій сфері національної економіки є еластичним до впливу регулювання.

Висновки. Дослідження різних видів розвитку дозволило визначити основну класифікаційну ознаку, яка є першочерговою по відношенню до по-няття «розвиток» з точки зору методології побудови його оцінки. Такою ознакою, на нашу думку, є агре-гованість, що передбачає виділення видів розвитку за агрегованістю оцінки (розвиток окремої сфери, розвиток регіону, розвиток галузі та розвиток націо-нальної економіки).

Запропонований комплементарний підхід до вивчення розвитку національної економіки передба-чає органічне поєднання окремих елементів класи-фікації та типології розвитку, що дозволяє розгля-дати розвиток національної економіки з декомпо-нуванням за її найважливішими сферами та розподі-ляти їх відповідно прискорення чи вповільнення. Представлений підхід також дає змогу встановити, наскільки розвиток в окремій сфері національної економіки є еластичним до впливу до регулювання.

Рисунок. Типологічна структуризація розвитку із застосуванням комплементарності
Розроблено автором.

Література

1. **Портал** української мови та культури. URL: <https://www.slovyk.ua>. 2. **Cambridge Dictionary**. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/development>. 3. **Сен А.** Развитие как свобода. Москва : Новое изд-во, 2004. 431 с. 4. **Schultz T. W.** Investment in Human Beings. Chicago: University of Chicago Press, 1962. 563 p. 5. **Словарь** современной экономической теории Макмиллана. Москва: ИНФРА-М, 2003. 608 с. 6. **What is social development?** Economic and Social Inclusion Corporation. URL: https://www2.gnb.ca/content/gnb/en/departments/esic/overview/content/what_is_social_development.html. 7. **Горбач Л. М., Кобук А. Л.** Інноваційний розвиток у сучасному світі: основні підходи до вивчення. URL: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/10_gorbach.htm. 8. **Григорьев В.А., Огородников И.А.** Экологизация городов в мире, России, Сибири. Новосибирск, 2001. URL: https://ecodelo.org/9008-ekologizatsiya_gorodov_v_mire_rossii_sibiri-metodicheskie_razrabotki. 9. **Концепція** гуманітарного розвитку України на період до 2020 року (проект). Національна академія наук України, секція суспільних і гуманітарних наук. URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/2-1444126133.pdf>. 10. **Павленко В. П.** Методологічні засади державного регулювання національної економіки: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / НДЕІ Мін-ва економіки України. Київ, 2015. 366 с. 11. **Філософський** енциклопедичний словник. НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди. Київ: Абрис, 2002. VI, 742 с. 12. **Реконструктивний** тип економічного розвитку та основні напрями його реалізації в Україні. Науковий проект ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (кер. Гриценко А.А.). 2016. URL: http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/%D0%A0%D0%A2%D0%95%D0%A0_2016_%D0%A1%D0%B0%D0%B9_%D1%82.pdf. 13. **Кейнс Дж. М.** Общая теория занятости, процента и денег. Москва: Прогресс, 1978. 675 с. 14. **Халатур С. М., Землякова І. С.** Дослідження поняття «економічний розвиток». URL: http://www.rusnauka.com/14_KPSN_2017/Economics/14_223609.doc.htm. 15. **Стахова Н. П.** Роль оборотного капіталу в процесі інтенсифікації виробництва. *Економічні науки. Серія: Економіка та менеджмент*. 2012. № 9 (2). С. 489-498. 16. **Кондратюк О. І.** Основні напрями економічного розвитку підприємств у сучасних умовах. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 1 (1). С. 257-266. 17. **Кулинич Ю. М.** Оцінка типу економічного розвитку окремих підприємств молочної промисловості України. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2013. № 2. С. 85-89. 18. **Крючко Л. С.** Інноваційний тип розвитку в умовах економічної глобалізації. *Ефективна економіка*. № 4. 2010. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=199>. 19. **Ковалева Е. А.** Роль государственного заказа в развитии региона. *Вестник Челябинского государственного университета. Экономика*. 2009. № 1 (139). Вып. 17. С. 57-63. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-gosudarstvennogo-zakaza-v-razvitiya-regiona>. 20. **Смирнова І. І., Михайлюта Є. І.** Сталый розвиток в Україні: теоретичні аспекти. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1 (51). С. 10-14.

References

1. Portal ukrainiskoi movy ta kultury [Ukrainian language and culture portal]. (n.d.). Retrieved from <https://www.slovyk.ua> [in Ukrainian].

2. Cambridge Dictionary. (n.d.). Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/development>.
3. Sen A. (2004). *Razvitiye kak svoboda* [Development as freedom]. Moscow, New Publishing House [in Russian].
4. Schultz T. W. (1962). *Investment in Human Beings*. Chicago: University of Chicago Press. 563 p.
5. Slovar' sovremennoy ekonomicheskoy teorii Makmillana [Dictionary of Macmillan's modern economic theory]. (2003). Moscow, INFRA-M [in Russian].
6. What is social development? Economic and Social Inclusion Corporation. (n.d.). Retrieved from https://www2.gnb.ca/content/gnb/en/departments/esic/overview/content/what_is_social_development.html.
7. Horbach L. M., Kobuk A. L. Innovatsiyni rozvytok u suchasnomu sviti: osnovni pidkhody do vyvchennia [Innovative development in the modern world: basic approaches to studying]. (n.d.). Retrieved from http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/10_gorbach.htm [in Ukrainian].
8. Grigor'yev V.A., Ogorodnikov I.A. (2001). *Eko-logizatsiya gorodov v mire, Rossii, Sibiri* [Greening cities in the world, Russia, Siberia]. Novosibirsk. Retrieved from https://ecodelo.org/9008-ekologizatsiya_gorodov_v_mire_rossii_sibiri-metodicheskie_razrabotki [in Russian].
9. Kontsepsiia humanitarnoho rozvytku Ukrainy na period do 2020 roku (proekt) [The concept of humanitarian development of Ukraine for the period up to 2020 (project)]. *National Academy of Sciences of Ukraine, Section of Social Sciences and Humanities*. Retrieved from <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/2-1444126133.pdf> [in Ukrainian].
10. Pavlenko V. P. (2015). *Metodolohichni zasady derzhavnogo rehuliuвання natsionalnoi ekonomiky* [Methodological principles of state regulation of national economy]. *Doctor's thesis*. Kyiv, NDEI Ministry of Economy of Ukraine [in Ukrainian].
11. *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Encyclopedic Dictionary of Philosophy]. (2002). VI. Kyiv, Abrys [in Ukrainian].
12. Rekonstruktyvnyi typ ekonomichnoho rozvytku ta osnovni napriamy yoho realizatsii v Ukraini. Naukovyi proekt DU «Instytut ekonomiky ta prohnozuvannya NAN Ukrainy» [Reconstructive type of economic development and main directions of its realization in Ukraine. Scientific project of State Institution «Institute of Economics and Forecasting of NAS of Ukraine»]. (2016). Retrieved from http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2017/01/%D0%A0%D0%A2%D0%95%D0%A0_2016_%D0%A1%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf [in Ukrainian].
13. Keynes Dzh. M. (1978). *Obshchaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg* [General Theory of Employment, Interest, and Money]. Moscow, Progress [in Russian].
14. Khalatur S. M., Zemliakova I. S. *Doslidzhennia poniattia «ekonomichnyi rozvytok»* [Research of the concept of "economic development"]. (n.d.). Retrieved from http://www.rusnauka.com/14_KPSN_2017/Economics/14_223609.doc.htm [in Ukrainian].
15. Stakhova N. P. (2012). *Rol oborotnoho kapitalu v protsesi intensyfikatsii vyrobnytstva* [The role of working capital in the process of production intensification]. *Ekonomichni nauky. Serii: Ekonomika ta menedzhment – Economic sciences. Series: Economics and Management*, 9 (2), pp. 489-498 [in Ukrainian].
16. Kondratiuk O. I. (2013). *Osnovni napriamy ekonomichnoho rozvytku pidpriemstv u suchasnykh umovakh* [Main directions of economic development of enterprises in modern conditions.] *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky) – Proceedings of the Tavryda State Agrotechnological University (Economic Sciences)*, 1 (1), pp. 257-266 [in Ukrainian].
17. Kulynych Yu. M. (2013). *Otsinka typu ekonomichnoho rozvytku okremykh pidpriemstv molochnoi promyslovosti Ukrainy* [Estimation of the type of economic development of individual enterprises of the dairy industry of Ukraine]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu – Bulletin of Berdyansk University of Management and Business*, 2, pp. 85-89 [in Ukrainian].
18. Kriuchko L. S. (2010). *Innovatsiyni typ rozvytku v umovakh ekonomichnoi hlobalizatsii* [Innovative type of development in the conditions of economic globalization]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 4. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=199> [in Ukrainian].
19. Kovaleva Ye. A. (2009). *Rol' gosudarstvennogo zakaza v razvitii regiona* [The role of state order in the development of the region]. *Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta. Ekonomika – Bulletin of Chelyabinsk State University. Economy*, 1 (139), Issue 17, pp. 57-63. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-gosudarstvennogo-zakaza-v-razvitii-regiona> [in Russian].
20. Smyrnova I. I., Mykhailiuta Ye. I. (2018). *Stalyi rozvytok v Ukraini: teoretychni aspekty* [Sustainable development in Ukraine: theoretical aspects]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 1 (51), pp. 10-14 [in Ukrainian].

Разумова Г. В. Комплементарний підхід до вивчення розвитку національної економіки

Визначено основну класифікаційну ознаку, яка є першочерговою по відношенню до поняття розвитку з точки зору методології побудови його оцінки, – агрегованість. Виокремлено такі критерії типології розвитку, як: характер змін, еластичність до впливу та складність об'єкту.

Запропоновано комплементарний підхід до вивчення розвитку національної економіки, який передбачає органічне поєднання окремих елементів класифікації та типології розвитку, що дозволяє розглядати розвиток національної економіки з декомпонуванням за її найважливішими сферами, розподіляти їх відповідно прискорення чи вповільнення, а також дає змогу встановити, наскільки розвиток в окремій сфері національної економіки є еластичним до впливу до регулювання.

Ключові слова: розвиток, національна економіка, класифікація, типологія, комплементарність, агрегованість.

Разумова А. В. Комплементарный подход к изучению развития национальной экономики

Определен основной классификационный признак, который является первоочередным по отношению к понятию развития с точки зрения методологии построения его оценки, – агрегированность. Выделены такие критерии типологии развития: характер изменений, эластичность к влиянию и сложность объекта.

Предложен комплементарный подход к изучению развития национальной экономики, который предполагает органическое сочетание отдельных элементов классификации и типологии развития, позволяет рассматривать развитие национальной экономики с декомпонированием по ее важнейшим сферам, распределять их в соответствии ускорения или замедления, а также позволяет установить, насколько развитие в отдельной сфере национальной экономики является эластичным к воздействию регулирования.

Ключевые слова: развитие, национальная экономика, классификация, типология, комплементарность, агрегированность.

Razumova A. A complementary approach to the study of the development of national economy

The national economy is a complex and multi-aspect system, so its development should be scrutinized as the development of economic system. The complexity of economic systems and the transience of economic processes require constant study, analysis, revision and expansion of theoretical approaches and concepts, as well as studying laws of development. The article is devoted to the substantiation of theoretical issues concerning the development of national economy and its types.

The purpose of the article is to develop a complementary approach, involving the development study based on the method of typology and the method of classification supplementary.

The basic scientific approaches, dictionary materials and other sources of information on the definition of development, its types and combinations are analyzed.

During the study, such main classification characteristic as aggregation is determined. It is a priority feature to the notion of development from the view of evaluation scheme methodology. The given classification characteristic includes the division of the types of development based on the aggregate evaluation; according to this division certain types of development can be defined, such as particular field, regional, particular industry and national economy.

These are the criteria of the typology of development, as the character of changes (development in the form of acceleration or deceleration of changes in key indicators), flexibility to influence (flexible and non-flexible development to regulatory influence) and the complexity of object (total and partial development). At the same time, a simultaneous application of the typology criteria and classification characteristics is advisable, which is possible on the basis of a complementary approach.

During the research, complementarity is used for describing and structuring the development of a combination of its types into separate class, which collectively will give the most complete qualitative characteristics. As a result of the research, we obtain information not about abstract properties of the development, but about specific properties of the development of national economy in the spheres according to its research structuring.

The complementary approach to the study of the development of a national economy is proposed. The approach provides for the integrated combination of separate elements of classification and development typology, which allows considering the development of a national economy with a differentiation into the most important fields, to divide them according to growth or regression; and it also allows clarifying how much development in a particular field of national economy is flexible to the influence of regulation.

Keywords: development, national economy, classification, typology, complementarity, aggregation.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2019
Прийнято до друку 10.09.2019